

Роман Іванов¹, Гринько², Кирило Іванов³

ПОВЕДІНКОВІ КЕЙСИ КІЛЬКІСНО-ЯКІСНОЇ ОЦІНКИ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ДОМОГОСПОДАРСТВ В КОНТЕКСТІ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Стаття присвячена аналізу поведінкових кейсів кількісно-якісної оцінки показників економічного стану домогосподарства в контексті принципів поведінкової економіки. В якості теоретичної основи дослідження застосовано концепцію «неприйняття втрат», яка є одним з елементів теорії перспектив Канемана-Тверські. Унітарний підхід до формування економічної поведінки дозволив використати формалізацію функцій корисності у вигляді логарифмічної функції Вебера-Фехнера. У припущенні про змінюваність коефіцієнту чутливості в функції запропоновано мультиплікативну форму кількісно-якісної оцінки показників економічного стану домогосподарства при багатоступінній відхилення від наявного стану (опорної точки). Показано, що мультиплікативна форма, на відміну від аддитивної, узгоджується з принципом «неприйняття втрат» та процесом накопичення емоцій. Встановлено, що як при монотонній, так і періодично-стрибокподібній динаміці досліджуваного економічного показника рівень задоволення виходить на стаціонарний режим, що пояснюється ефектом «привичасня» як складовою феномену адаптації.

Ключові слова: поведінкова економіка, кейс-метод, динамічна оціночна функція, кількісно-якісна оцінка, адаптація.

Формл. 14. Табл. 4. Літ. 27.

DOI: 10.32752/1993-6788-2025-2-283-127-137

Roman Ivanov, Tetiana Grynko, Kyrylo Ivanov

BEHAVIORAL CASES OF QUANTITATIVE-QUALITATIVE ASSESSMENT OF HOUSEHOLD ECONOMIC STATUS INDICATORS IN THE CONTEXT OF BEHAVIORAL ECONOMICS

The article is devoted to the analysis of behavioral cases of quantitative and qualitative assessment of indicators of the economic condition of a household in the context of the principles of behavioral economics. The theoretical basis of the study is the concept of "loss aversion", which is one of the elements of the Kahneman-Tversky prospect theory. The unitary approach to the formation of economic behavior allowed the use of the formalization of utility functions in the form of the logarithmic Weber-Fechner function. Under the assumption of the variability of the sensitivity coefficient in the function, a multiplicative form of quantitative and qualitative assessment of the indicators of the economic condition of the household with multi-stage deviations from the current state (reference point) is proposed. It is shown that the multiplicative form, unlike the additive one, is consistent with the principle of "loss aversion" and the process of accumulating emotions. It is established that both with monotonic and periodic-jumping dynamics of the studied economic indicator, the level of satisfaction reaches a stationary mode, which is explained by the effect of "habituation" as a component of the adaptation phenomenon.

Keywords: behavioral economics, case method, dynamic evaluation function, quantitative-qualitative evaluation, adaptation.

Peer-reviewed, approved and placed: 13.01.2025.

---

¹ Oles Honchar Dnipro National University. Ukraine.

² Oles Honchar Dnipro National University. Ukraine.

² Oles Honchar Dnipro National University. Ukraine.

Постановка проблеми. Принципи та обґрунтування використання моделей економічної поведінки, як специфічного засобу дослідження, узгоджується з результатами довготривалого розвитку та взаємодії різних напрямків економічної думки, трансформацією наукових поглядів в інших сферах людського знання (соціологія, психологія, політика та ін.), змінами у парадигмі наукового мислення та сучасними тенденціями економічного розвитку в умовах хаотичності та непередбачуваності [1], що зумовило активізацію досліджень в напрямку аналізу економічної поведінки на відносин між суб'єктами господарювання [2], основними з яких є домогосподарства, фірми та державні органи.

Саме домогосподарства, як суб'єкти більшості сфер та галузей національного господарства та моделі їх економічної поведінки стають ключовою умовою у забезпеченні стабільного економічного розвитку країни в цілому [3]. При цьому елементарну складову домогосподарства – індивіда можна вважати відправною точкою в формуванні структури прийняття соціальних, економічних, екологічних, політичних та ін. рішень [2].

Дослідження сутності, особливостей та рівня раціональності економічної поведінки домогосподарств проводяться в межах різних концепцій. Так, класична та неокласична теорії (Г. Армстронг, Р. Аллен, І. Бентам, Ф. Еджуорт, А. Міллер, В. Парето, Г. Саймон, А. Сміт, В. Стенлі та ін.) передбачають максимізацію вигоди та мінімізацію витрат, що відображає спрямованість на раціональне мислення, спрямованість на обмежену раціональність є притаманною інституціональному підходу [4] (Дж.Ходжсон, Р. Коуз, Д. Нортон, О. Уільямсон, Г. Беккер та ін.), а припущення про «ірраціональний початок» та врахування впливу психологічних та соціальних факторів на формування економічної поведінки індивіда узгоджується з біхевіористською концепцією (Дж. Акерлоф [5], П. Даймонд, Д. Канемана, А. Тверські [6], Д. Мортесен, М. Вебера [7], Р. Нельсон, К. Піссарідс, В. Сміта, Р. Талера, Д. Фадден, Р. Шиллер, та ін.).

При цьому психологічні та соціальні фактори впливають не лише на формування економічної поведінки, а й на оцінку її результатів, формалізація якої у вигляді об'єктивних кількісних показників та суб'єктивних якісних залишається актуальною науково-практичною проблемою та потребує подальших досліджень та уточнень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широкому колу питань в межах проблематики економічної поведінки домогосподарств присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, як Є. Аниміця, Дж. Бьюкенен, Г. Беккер, К. Бюхер, Л.Вальрас, О. Ватаманюк, М. Вебер, В. Ворошило, О. Гладун, Л. Гордієнко, Г. Госсен, В. С. Джевонс, М. Зібер, Р. Іванов, Дж. М. Кейнс, Ф. Кене, А. Курно, Е. Лібанова, І. Ломачинська, Т. Мальтус, А. Маршал, Ф. Модільяні, Д. Норт, А. Ослунд, П. Самуельсон, Дж. Сакс, А. Сміт, Дж. Ходжсон, І. Фішер, М. Фрідмен, Ф. фон Хайек, Дж. Хікс, Дж. Хекман, Дж. Ходжсон, О. Шаманська та ін.

Аналіз сучасних тенденцій у дослідженні економічної поведінки індивіда [2] свідчить, що більшість з них має описовий характер, пояснення чого автор знаходить у неповторності людини «із своїм світоглядом, сприйняттям, культурою, релігією тощо», що унеможливорює створення узагальненого математичний опису.

У цей же час на сьогодні існують коректні моделі раціональної економічної поведінки домогосподарств [8], які узгоджуються з унітарним підходом [9,10].

При цьому часто чинники, що впливають на процес прийняття рішення створюють у економічного суб'єкта когнітивне перенавантаження [1], що, у свою чергу, знижує рівень раціональності або формує уяву (ілюзію), що ірраціональна поведінка і є раціональною [11].

Сама природа ірраціональності рішень пов'язана з емоціями, почуттями, ставленнями, настановами, цінностями, когніціями [1], що ускладнює створення адекватних моделей такої поведінки. Тим ні менш в дослідженні [12] пропонуються теоретико-практичні підходи до математичного моделювання емоцій, як важливої складової процесу прийняття економічного рішення індивідом.

Для оцінки рівня корисності U для індивіда (унітарного домогосподарства) абсолютної величини показника економічної діяльності C в дослідженні [13] запропоновано логарифмічну форму їх функціональної залежності:

$$U = \ln C \quad (1)$$

Для відображення принципу «неприйняття втрат», який є частиною теорії перспектив Канемана-Тверські [14], та який можна інтерпретувати, як «втрати мають більший вплив, ніж прибутки» [15], було запропоновано функцією (2), в якій «нелюбов» до втрат характеризує параметр $\gamma > 1$, а коефіцієнт $\alpha < 1$ – зниження чутливості, які за експериментами Канемана-Тверські дорівнюють: $\gamma = 2,25$; $\alpha = 0,88$) [16].

$$V(x) = \begin{cases} x^\alpha, & \text{якщо } x \geq 0; \\ -\gamma(-x)^\alpha, & \text{якщо } x < 0. \end{cases} \quad (2)$$

При цьому в роботі [17] відзначено доцільність оцінки реакції не на абсолютні показники, а на відхилення (абсолютного чи відносного) між наявною та бажаною (декларативною) величиною показника економічної діяльності індивіда (унітарного домогосподарства).

Такий принцип можна реалізувати з використанням економічної інтерпретації емпіричного психофізіологічного закону Вебера-Фехнера, суть якого полягає в тому, що інтенсивність відчуття є пропорційною логарифму інтенсивності стимулу.

Формальне представлення закону має вигляд

$$P = m_2 - m_1 = k \cdot \ln \left(\frac{R_2}{R_1} \right) \quad (3)$$

де P – загальний рівень задоволення; $m_1; m_2$ – рівні задоволення окремими показниками стану соціально-економічної системи; k – додатний коефіцієнт пропорційності, який у залежить від індивідуальних особливостей економічного суб'єкту (масштабний коефіцієнт); $R_1; R_2$ – відповідні значення досліджуваного показника. Прикладами його застосування в економіці можна вважати [18,19].

В роботі [20] було відзначено, що оціночна функція Канемана-Тверські (2), при значенні параметра «нелюбові» до втрат $\gamma \leq 1$ порушує принцип концепції «неприйняття втрат» та продемонстровано застосування логарифмічної форми (3). Крім того компаративний аналіз показав, що функція типу Вебера-Фехнера характеризується більшою ефективністю, але процедура визначення параметру k в (3) передбачає необхідність додаткових досліджень.

При цьому прелічені підходи передбачають оцінку корисності (задоволення) у фіксований момент часу.

Метою дослідження є застосування кейс-методу для вивчення особливостей потокової кількісно-якісної оцінки показників економічного стану домогосподарства в контексті поведінкової економіки.

Виклад основного матеріалу. У якості моделі реалізації кейс-методу використаємо функцію (3), в межах якої змістовне розуміння станів задоволення (незадоволення) економічного суб'єкту узгоджується із додатними (від'ємними) значеннями показника P [20]:

- зростання показника ($R_2 > R_1$) характеризується позитивними психо-емоційними змінами (задоволення);
- зменшення показника ($R_2 < R_1$) характеризується негативними психо-емоційними змінами (незадоволення);
- стаціонарність показника ($R_2 = R_1$) має нейтральну психо-емоційну характеристику.

Слід зазначити, що для реалізації цього принципу необхідне виконання умови $k > 0$. При цьому саме цей масштабний коефіцієнт є аналогом «коефіцієнту чутливості» в функції Канемана-Тверські (2).

Початкове значення R_1 досліджуваного показника інтерпретується [14] як опорна точка. Якщо x – величина, на яку змінюється (збільшується або зменшується) досліджуваний показник, що має початкове значення R_1 , то функцією (3) можна представити у вигляді

$$P(x) = k \cdot \ln\left(\frac{R_1 + x}{R_1}\right), \quad (4)$$

де x може набувати додатних (збільшення), від'ємних (зменшення) або нульових (стабільність) значень.

Перетворення

$$\frac{R_1 + x}{R_1} = 1 + \frac{x}{R_1} = \tilde{x} \quad (5)$$

де x – величина, яка характеризує величину досліджуваного показника після зміни у відсотковому вимірі відносно початкового значення ($x=1$ – нульове відхилення від опорної точки), зводить (4) до форми

$$P = k \cdot \ln(\tilde{x}), \quad (6)$$

динамічні властивості якої проаналізовані в [20].

Зокрема, для будь якої величини x в (4) виконується співвідношення

$$|P(x)| < |P(-x)| \quad (7)$$

що відповідає принципу «неприйняття втрат» при будь яких значеннях параметрів функції. Тобто при однакових за абсолютним (за модулем) значенням відхилень від опорної точки $x_0 = 1$ рівень незадоволення від втрати перевищує рівень задоволення від прибутку [20].

Оціночні функції (1), (2), (3), (6) дозволяють кількісно оцінити рівень задоволення-незадоволення у деякий фіксований момент часу, що, крім іншого, предбачає статичність їх параметрів.

Розглянемо ситуацію, в якій величина показника економічної діяльності індивіда (унітарного домогосподарства) (для визначенності розглянемо рівень доходів) змінюється з часом (покроково). Коректним є припущення про змінюваність коефіцієнту чутливості k в функції (4) на кожному $n + 1$ кроці та вплив на його величину результатів попередніх n кроків, що можна формалізувати формою:

$$k_{n+1} = k_0(1 + P_n) \quad (8)$$

де P_n – рівень задоволення на кроці n .

Отже, функція (4) набуває вигляду

$$P_{n+1}(x) = k_0(1 + P_n) \cdot \ln\left(\frac{R_1 + x}{R_1}\right) \quad (9)$$

Формула (9) має мультиплікативну форму, що узгоджується з процесом накопичення емоцій, який може мати, як позитивну, так і негативну спрямованість [24].

Проаналізуємо його на прикладі (див. таблицю 1):

- Ситуація 1: величина економічного показника (доходу) на рівні A спочатку збільшилась на величину x , а після цього зменшилась на таку ж саму величину;

- Ситуація 2: величина економічного показника (доходу) A спочатку зменшилась на величину x , а після цього збільшилась на таку ж саму величину.

Необхідно оцінити результуючу величину задоволення для кожної ситуації.

Таблиця 1. Опис двокрокового різноспрямованого процесу динаміки економічного показника, авторська розробка

№ етапу	Ситуація 1		Ситуація 2	
1	R_1	A	R_1	A
2	R_2	$A + x$	R_2	$A - x$
3	R_3	$A + x - x = A$	R_3	$A - x + x = A$

Припустивши аддитивну форму «накопичення» задоволення, за формулою (4) маємо:

Ситуація 1:

$$P_3^1(x) = k \cdot \ln\left(\frac{R_1+x}{R_1}\right) + k \cdot \ln\left(\frac{R_1+x-x}{R_1+x}\right) = k \cdot \ln\left(\frac{R_1+x}{R_1}\right) + k \cdot \ln\left(\frac{R_1}{R_1+x}\right) = 0;$$

Ситуація 2:

$$P_3^2 = k \cdot \ln\left(\frac{R_1-x}{R_1}\right) + k \cdot \ln\left(\frac{R_1-x+x}{R_1-x}\right) = k \cdot \ln\left(\frac{R_1+x}{R_1}\right) + k \cdot \ln\left(\frac{R_1}{R_1+x}\right) = 0,$$

що відображає однаковобайдуже ставлення індивіду до обох ситуацій.

В межах функції (4) та мультиплікативної форми «накопичення» задоволення (9) маємо:

Ситуація 1:

$$\begin{aligned} P_2^1(x) &= k_0(1 + P_1^1(x)) \cdot \ln\left(\frac{R_1+x}{R_1}\right); \\ P_3^1(x) &= k_0(1 + P_2^1(x)) \cdot \ln\left(\frac{R_1}{R_1+x}\right) \end{aligned} \quad (10)$$

Ситуація 2:

$$\begin{aligned} P_2^2(x) &= k_0(1 + P_1^2(x)) \cdot \ln\left(\frac{R_1-x}{R_1}\right); \\ P_3^2(x) &= k_0(1 + P_2^2(x)) \cdot \ln\left(\frac{R_1}{R_1-x}\right) \end{aligned} \quad (11)$$

Порівняння значень (10), (11) проведемо для модельних значень $R_1=20000$ грн., зменшення-збільшення становить $x = 2000$ грн., $k_0 = 1$. Результати модельного експерименту наведені в таблиці 2.

Таблиця 2. Результати оцінки двокрокового різноспрямованого процесу динаміки економічного показника за (10), (11) при $R_1=20000$ грн., $x = 2000$ грн., $k_0=1$, авторська розробка

№ етапу	Ситуація 1				Ситуація 2			
	R_1	20000	P_1^1	0	R_1	20000	P_1^2	0
2	R_2	22000	P_2^1	0,09531	R_2	18000	P_2^2	-0,10536
3	R_3	20000	P_3^1	-0,10439	R_3	20000	P_3^2	0,09426

Отримані показники (див. таблицю 2) свідчать не лише про різноспрямованість рівнів задоволення в обох ситуаціях, але й про відмінність їх абсолютних відхилень від базового значення,

$$P_1^1 = P_1^2 = 0; P_3^1 = -0,10439; P_3^2 = 0,09426$$

що узгоджуються з принципом «неприйняття втрат», результатами експериментів та їх теоретичними узагальненнями [6,14,16].

Досліджуючи вплив довгострокової динаміки зміни показників економічної діяльності індивіда на їх кількісно-якісну оцінку розглянемо пропорційне зростання (зниження) доходів [8], що можна пояснити або впливом інфляційних процесів [22], або динамікою ділової активності [23].

У дискретному випадку величину досліджуваного економічного показника через n кроків (на $n+1$ кроці) можна задати виразом

$$R_{n+1} = R_1 i^n \quad (12)$$

де i – фіксований ланцюговий темп зростання [24].

Проілюструємо застосування запропонованих формул на модельних даних, прийнявши $R_1=20000$ (грн.); $i=0,05$; $k_0=1$.

Отримані результати наведені в таблиці 3. Очевидно, що при монотонному зростанні величини економічного показника рівень задоволення P через k кроків (k залежить від параметрів процесу) виходить на стаціонарний режим, що можна пояснити ефектом «привичаєння» як складовою феномену адаптації [25].

Таблиця 3. Точкові значення функцій (12), (9) при $R_1=20000$ (грн.); $i=0,05$; $k_0=1$, авторська розробка

№ етапу	Величина економічного показника R_n (грн.) за (12)	Рівень задоволення P за (9)
1	20000	0
2	21000	0,04879
3	22050	0,051171
4	23152,5	0,051287
5	24310,13	0,051292
6	25525,63	0,051293
7	26801,91	0,051293
8	28142,01	0,051293
9	29549,11	0,051293
10	31026,56	0,051293

Показники окремих складових бюджету домогосподарств можуть мати коливальний (періодично-стрибокподібний характер) [26,27], що можна описати залежністю

$$R_{n+1} = R_n + (-1)^n R_1 p \quad (13)$$

або

$$R_{n+1} = R_n (1 + (-1)^n p) \quad (14)$$

де p – відсоток приросту.

Так, динаміка економічного показника, згідно з (13), (14), та відповідні значення рівня задоволення P при $R_1=20000$ (грн.); $p=0,03$; $k_0=1$ наведені в таблиці 4.

Отримані результати свідчать, що періодично-стрибокподібна динаміка досліджуваного економічного показника при фіксованій величині коефіцієнту приросту p також характеризується ефектом «привичаєння».

Встановлення цього ефекту можна вважати підтвердженням того, що вираз (9) є відображенням процесу накопичення емоцій.

Висновки. В статті проаналізовано теоретичні та практичні особливості кількісно-якісної оцінки показників економічного стану домогосподарства в контексті принципів поведінкової економіки з огляду на їх реагування на багатоетапні відхилення від наявного стану (опорної точки).

В якості базової функції якісно-кількісної оцінки показників економічного стану домогосподарства було використано економічну інтерпретацію закону Вебера-Фехнера, коректність використання якої та її

узгодженість з концепцією «неприйняття втрат» продемонстровано у попередніх дослідженнях [20].

Таблиця 4. Точкові значення функцій (13), (14), (9) при $R_1 = 20000$ (грн.); $p = 0,03$; $k_0=1$, авторська розробка

№ етапу	Величина економічного показника R_n (грн.) за (13)	Рівень задоволення P за (9) величиною економічного показника R_n (грн.) за (13)	Величина економічного показника R_n (грн.) за (14)	Рівень задоволення P за (9) величиною економічного показника R_n (грн.) за (14)
1	20000	0	20000	0
2	20600	0,029558802	20600	0,029558802
3	20000	-0,030432525	19982	-0,031359545
4	20600	0,028659253	20581,46	0,028631852
5	20000	-0,030405935	19964,016	-0,031331311
6	20600	0,028660039	20562,937	0,028632686
7	20000	-0,030405959	19946,049	-0,031331336
8	20600	0,028660039	20544,43	0,028632685
9	20000	-0,030405959	19928,097	-0,031331336
10	20600	0,028660039	20525,94	0,028632685
11	20000	-0,030405959	19910,162	-0,031331336
12	20600	0,028660039	20507,467	0,028632685
13	20000	-0,030405959	19892,243	-0,031331336
14	20600	0,028660039	20489,01	0,028632685
15	20000	-0,030405959	19874,34	-0,031331336

У припущенні про змінюваність коефіцієнту чутливості k в функції (4) запропоновано мультиплікативну форму (9) кількісно-якісної оцінки показників економічного стану домогосподарства.

Застосування кейс-методу дозволило встановити, що мультиплікативна форма, на відміну від аддитивної, узгоджується з принципом «неприйняття втрат» та процесом накопичення емоцій.

Встановлено, що як при монотонній, так і періодично-стрибокподібній динаміці досліджуваного економічного показника рівень задоволення P виходить на стаціонарний режим, що пояснюється ефектом «призвичаєння» як складовою феномену адаптації.

Отримані результати узгоджуються з результатами експериментів та їх теоретичними узагальненнями в межах поведінкової економіки, а їх узагальнення та можливе уточнення динамічної форми коефіцієнту чутливості визначають напрямки подальших досліджень.

1. Вартанова О.В., Ровнягін О.В. Ревіталізація концепції економічної поведінки та ірраціональності її суб'єктів у прийнятті рішень. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. №13. С. 9-15. doi: 10.32782/2708-0366/2022.13.1

2. Шумей А.О. Новітні тенденції у дослідженні економічної поведінки індивіда на початку XXI століття. Економічний вісник університету. 2019. №43. С. 117-125.

3. Лозиченко О. Економічна поведінка домогосподарств: сутність та особливості формування. Сталий розвиток економіки. 2023. №2 (47). С. 132-136. doi: 10.32782/2308-1988/2023-47-19

4. Becker G. S. Human capital: theoretical and empirical analysis, with special reference to education. N.Y., 1975
5. Akerlof G., Shiller R. Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism. Princeton: Princeton University Press, 2009. 230 p.
6. Kahneman D., Tversky A. Prospect theory: an analysis of decision under risk. *Econometrica*. 1979. Vol. 47. no.2. pp. 263-291.
7. Weber M. *Economy and Society: An Online of Interpretive Sociology*. V. 1. Berkely: University California Press, 1978.
8. Иванов Р. В. Двофакторна модель раціональної дохідної поведінки домогосподарства. *Бізнес Інформ*. 2015. №2. С. 108-112.
9. Galbraith J. K., Kum H. Estimating the inequality of household incomes: filling gaps and fixing problems in Deininger & Squire. The University of Texas Inequality Project, Working paper. 2003. №22.
10. Commons J.R. *Economics of Collective Actions*. Nev York, 1950.
11. Варганова О.В. Діагностика раціональності в економічній поведінці майбутніх менеджерів. *Економіка і суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/965/923>.
12. Пріснякова Л. Математичне моделювання емоцій. Теорія та практика. Актуальні проблеми психології в умовах політичної та економічної нестабільності. 2024. С. 11-14.
13. Жук М. О. Оптимізація споживання та заощаджень домогосподарства в неперервному часі. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 2. С. 377–386.
14. Kahneman D., Tversky A. The psychology of preferences. *Scientific American*. 1982. no. 246(1). pp. 160-173.
15. Gal D., Rucker D. D. The loss of loss aversion: Will it loom larger than its gain?. *Journal of Consumer Psychology*. 2018. no. 28(3). pp. 497-516.
16. Thaler R. H., Tversky A., Kahneman D., Schwartz A. The effect of myopia and loss aversion on risk taking: An experimental test. *The quarterly journal of economics*. 1997. no.112(2). pp. 647-661.
17. Ivanov R. V., Grynko T. V., Porokhnya V. M., Maksyshko N. K., Ogliv V. V. Model aspect of the study of the processes of sustainable development of socio-economic systems. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2023. Vol. 1254. no. 1, p. 012123.
18. Shigemoto K. Weber-Fechner's law, Demand function and related topics. *Tezukayama J. Busin. Econom.*. 2005. no 15. pp. 51-56.
19. Ратушняк О. Г., Глушенко Л. Д. Формування маркетингової цінової політики підприємства з врахуванням психологічних ефектів сприйняття ціни. *Innovation and Sustainability*. 2023. №. С. 91-98.
20. Иванов К. Особливості кількісно-якісної оцінки показників економічного стану домогосподарств в контексті поведінкової економіки. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. №278. С. 67-77. doi: 10.32752/1993-6788-2024-1-278-67-77
21. Білова М. Е., Коваль Г. Ш., Дорошенко К. Ю. Психологічний феномен професійної деформації особистості: теоретичний аспект. *Габітус*. 2022. №41. С. 114-118. doi: 10.32782/2663-5208.2022.41.19
22. Лазебник В., Лазебник С. Вплив кризових періодів на купівельну спроможність споживачів. *Збірник наукових праць « ГО »*. 2024. С. 29–36. doi: 10.36074/logos-20.09.2024.004
23. Мульська О. Концептуальна сутність зв'язку економічної поведінки домогосподарств і розвитку територій. *Економіка та суспільство*. 2021. №24. doi: 10.32782/2524-0072/2021-24-16
24. Zakhidov G. Economic indicators: tools for analyzing market trends and predicting future performance. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*. 2024. no. 2(3). pp. 23-29.
25. Халіна В., Колмакова О., Устіловська А. Економічна безпека підприємств України кризь призму сучасного феномену їх адаптації. *Економіка та суспільство*. 2023. №58. doi: 10.32782/2524-0072/2023-58-94
26. Лозиченко О. М. Види заощаджень домогосподарств та особливості їх формування в системі національної економіки. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. №3. doi: 10.54929/2786-5738-2022-3-03-04
27. Шишкін В. Зміни рівня та структури доходів домогосподарств України під впливом повномасштабної війни. *Економіка та суспільство*. 2024. №62. doi: 10.32782/2524-0072/2024-62-166

1. Vartanova O.V., Rovniakhin O.V. (2022). Revitalizatsiia kontseptsii ekonomichnoi povedinky ta irratsionalnosti yii subiektiv u pryiniatti rishen [Revitalization of the concept of economic behavior and irrationality of its subjects in decision-making]. *Tavria Scientific Bulletin. Series: Economics*, no.13, pp. 9-15. doi: 10.32782/2708-0366/2022.13.1
2. Shumei A.O. (2019). Novitni tendentsii u doslidzhenni ekonomichnoi povedinky indyvida na pochatku XXI stolittia [The latest trends in the study of the economic behavior of an individual at the beginning of the XXI century]. *Economic Bulletin of the University*, no.43, pp. 117-125.
3. Lozychenko O. (2023). Ekonomichna povedinka domohospodarstv: tsutnist ta osoblyvosti formuvannia [Economic behavior of households: essence and peculiarities of formation]. *Sustainable economic development*, no. (47), pp. 132-136. doi: 10.32782/2308-1988/2023-47-19
4. Becker G. S. (1975). *Human capital: theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. N.Y.
5. Akerlof G., Shiller R. (2009). *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism*. Princeton: Princeton University Press, 230 p.
6. Kahneman D., Tversky A. (1979). Prospect theory: an analysis of decision under risk. *Econometrica*, Vol. 47, no.2, pp. 263-291.
7. Weber M. (1978). *Economy and Society: An Online of Interpretive Sociology*. V. 1. Berkely: University California Press.
8. Ivanov R. V. (2015). Dvofaktorna model ratsionalnoi dokhidnoi povedinky domohospodarstva [Two-factor model of rational household income behavior]. *Business*, no.2, pp. 108-112.
9. Galbraith J. K., Kum H. (2003). Estimating the inequality of household incomes: filling gaps and fixing problems in Deininger & Squire. The University of Texas Inequality Project, Working paper, no.22.
10. Commons J.R. (1950). *Economics of Collective Actions*. Nev York.
11. Vartanova O.V. (2021). Diahnostyka ratsionalnosti v ekonomichnii povedintsi maibutnikh menedzheriv [Diagnostics of rationality in the economic behavior of future managers]. *Economy and Society*, no. 34. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/965/923>.
12. Prisiakova L. (2024). Matematychni modeliuvannia emotsii. Teoriia ta praktyka [Mathematical modeling of emotions. Theory and practice]. *Actual problems of psychology in conditions of political and economic instability*, pp. 11-14.
13. Zhuk M. O. (2016). Optymizatsiia spozhyvannia ta zaoshchadzen domohospodarstva v neperernomu chasi [Optimization of household consumption and savings in continuous time]. *Actual problems of the economy*, no. 2, pp. 377-386.
14. Kahneman D., Tversky A. (1982). The psychology of preferences. *Scientific American*, no. 246(1), pp. 160-173.
15. Gal D., Rucker D. D. (2018). The loss of loss aversion: Will it loom larger than its gain?. *Journal of Consumer Psychology*, no. 28(3), pp. 497-516.
16. Thaler R. H., Tversky A., Kahneman D., Schwartz A. (1997). The effect of myopia and loss aversion on risk taking: An experimental test. *The quarterly journal of economics*, no.112(2), pp. 647-661.
17. Ivanov R. V., Grynko T. V., Porokhnya V. M., Maksyshko N. K., Oglii V. V. (2023). Model aspect of the study of the processes of sustainable development of socio-economic systems. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, Vol. 1254, no. 1, p. 012123.
18. Shigemoto K. (2005). Weber-Fechner's law, Demand function and related topics. *Tezukayama J. Busin. Econom.*, no 15, pp. 51-56.
19. Ratushniak O. H., Hlushchenko L. D. (2023). Formuvannia marketynhovoii tsinovoii polityky pidprijemstva z vrakhuvanniam psykholohichnykh efektyv spryiniattia tsiny [Formation of the enterprise's marketing price policy, taking into account the psychological effects of price perception]. *Innovation and Sustainability*, no.1, pp. 91-98.
20. Ivanov K. (2024). Osoblyvosti kilkisno-yakisnoi otsinky pokaznykiv ekonomichnoho stanu domohospodarstv v konteksti povedinkovoii ekonomiky [Features of quantitative and qualitative assessment of indicators of the economic condition of households in the context of behavioral economics]. *Actual problems of the economy*, no.278, pp. 67-77. doi: 10.32752/1993-6788-2024-1-278-67-77
21. Bilova M. E., Koval H. Sh., Doroshenko K. Yu. (2022). Psykholohichni fenomen profesiinoi deformatsii osobystosti: teoretychnyi aspekt [The psychological phenomenon of professional personality deformation: a theoretical aspect]. *Habitus*, no.41, pp. 114-118. doi: 10.32782/2663-5208. 2022.41.19
22. Lazebnyk V., Lazebnyk S. (2024). Vplyv kryzovykh periodiv na kupivelnu spromozhnist spozhyvachiv [The impact of crisis periods on consumers' purchasing power]. *Collection of scientific papers "O"*, pp. 29-36. doi: 10.36074/logos-20.09.2024.004

23. Mulska O. (2021). Kontseptualna sutnist zviazku ekonomichnoi povedinky domohospodarstv i rozvytku terytorii [The conceptual essence of the connection between the economic behavior of households and the development of territories]. *Economy and Society*, no.24. doi: 10.32782/2524-0072/2021-24-16

24. Zakhidov G. (2024). Economic indicators: tools for analyzing market trends and predicting future performance. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, no. 2(3), pp. 23-29.

25. Khalina V., Kolmakova O., Ustilovska A. (2023). Ekonomichna bezpeka pidpriemstv ukrainy kriz pryзму suchasnoho fenomenu yikh adaptatsii [Economic security of Ukrainian enterprises through the prism of the modern phenomenon of their adaptation]. *Economy and society*, no.58. doi: 10.32782/2524-0072/2023-58-94

26. Lozychenko O. M. Vydy zaoshchadzen domohospodarstv ta osoblyvosti yikh formuvannia v systemi natsionalnoi ekonomiky [Types of household savings and features of their formation in the system of the national economy]. *Problems of modern transformations. Series: economics and management*, no.3. doi: 10.54929/2786-5738-2022-3-03-04

27. Shyshkin V. (2024). Zminy rivnia ta struktury dokhodiv domohospodarstv ukraini pid vplyvom povnomashtabnoi viiny [Changes in the level and structure of household incomes in Ukraine under the influence of a full-scale war]. *Economy and Society*, no.62. doi: 10.32782/2524-0072/2024-62-166